

ШЫН

СОВЕТ ЗВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959

АПРЕЛЬ

2

ЧЕТВЕРГ

№ 67 (4295)

Өртөө 20 коп.

СЭКП Төп Комитетинен болгаш ССРЭ-
ниң Министрлер Чөвүлелинден (1 арым).
Тарылгага организастыг белеткенири—
чедийшкениниң үндөзүн (1 арым).
БИСТИН ТӨРЭЭН ЧУРТУВУСТА (1
арым).
Колхозчуларын културалыг амыдыра-
лы дээш (2 арым).
Ш. Нуулар.—Улустун эки-тура дружи-

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

наларының хоорай штавы туугустунган
(2 арым).
Бүгү делегейниң хөгжүдөзүндө төөгү-
лүгү (2—3 арымнар).
Я. Доржу.—Илерөөн чептерини шийт-
кирилг чылайыр (3 арым).
Салык черлериниң ажылы белин дө-
нөчө (3 арым).
М. Семенов.—Баштайгы алды муң чуур-
галар (3 арым).

О. Мур-Седи.—Чаз «Эт-биле ажыдаар»
херек (3 арым).
Резакцияга чагаалар (3 арым).
Н. Чигир.—Делегей байлыгының доп-
чузалы (4 арым).
Кызыл Эмгеги республиканың күрүгө чө-
вүлелиниң дууламы (4 арым).
Кызыл Эмгеги Республиканың Даргама
Мая Пиз-дунга болгаш БУР-уну Күрүгө
Чөвүлелиниң премьеры Чжоу Эн-лайга
Панчен-Эртениң телеграммасы (4 арым).

ЛЕКЦИЯ ПРОПАГАНДАЗЫН УЛАМ КАЛБАРТЫР

СЭКП-ниң ХХІ съездининг төлө-
вилэни, коммунисттик тургузууш-
куну калбартырының программасы
идеология ажылы, массаларының
коммунисттик кижизилгесин бүгү
кемчелер-биле күштөдирерин не-
лээр турар. Бо херекке бистин дө-
лөт пропагандалыс чутула ролду
ойнаар.

Сөөлүгү үдө бистин область лек-
ция пропагандалыс элээн өкчөзөн.
Кызыл хоорайда, районнар төптө-
ринде, колхозтарда, совхозтарда,
бригадаларда, фермаларда нити по-
литиктиг, бойдус өртемийи болгаш
өскө-дээ темаларың талазы-биле
лекцияларын, илеткелдерин ам хей
номчуп турар апарган. Ажылыч
чоннар лекцияларын улуг сонур-
ган, идеялык көп диниан
турарлар. Ол болза партия органи-
зацияларының, политиктиг болгаш
өртем билгип негиздирерин талазы-
биле нитилелдиг область, рай-
он болгаш хоорай салбырларының
талазында идеология ажылыга
кичөөнгейн күштөдирерининг
үндөзү болур. Олар ол хуңдугу
болгаш харымсалгалыг амыдыра
бистин өртемчелерининг, башкы
кадрларын, техниктиг интелли-
генттерин, партия, совет, профсо-
юз, комсомол органдарының амы-
дыралыктын болгаш бүдүргө-
лөрдүн чартыкчыларының элээн
көзүн хандыктып шыдаан.

Нитилелдиг Кызыл хоорай сал-
быры лекция пропагандалыс элээн
ажылыга, үлөтүр бүдүргөлөргө,
өөрдөгү болгаш албан черле-
ринде, агитунуларга лекциялар
номчулазын үлөтүр чоруулу турар.
Нитилелдиг кижигүнери
лекция пропагандалыс яны-бүрү
хөвирлерин амыдыра, агитуну-
ларга айтырлар болгаш харымсал-
галык кижизилгесин организастап турарлар.

Нитилелдиг Бий-Хем, Чөөн-Хем-
чик, Чаз-Хөл район салбырлары
лекция пропагандалыс элээн
ажылыга, Ол салбырлар лекция про-
пагандалыс яны-бүрү хөвирле-
рин калбак ажылап, хоорайның
болгаш районун чоңу лекциялар-
га болгаш илеткелдерге калбаа-биле
хаара тырттып, лекторийлерге айты-
рылгар болгаш харымсал кеззе-
лери үлөтүр организастап турарлар.

Мидыг болза-да лекция про-
пагандалыс амыгы дөңсөө ажы-
чы чойнуң негиздиги мракта чөп-
пес хандырып турар. Бистин обла-
ст нитилелдиг кижигүнери 1220
кижи санадып турар болза-да, олар-
ның дөң кезин 1958 чылда лекция
номчулаан. Лекция пропагандалыс
Току районда дык кошмак тургу-
стунган, эрткен чылын аңаа 200
лекциялар номчуу планын турда
чүткө 87 лекция номчулган. Ол
ышкыш нитилелдиг Барын-Хем-
чик, Бай-Тайга, Сүт-Хөл районнар
салбырлары планарын база күчөт-
төөнөр. Ылангыя Бий-Хем район-
нуң «Кызыл тараачын» колхозуң
Хүт фермасында, «Искра» колхозуң
Севин фермасында болгаш Бай-
Тайга районун «Малчын» колхозуң
Мөтен-Бүрөндө, Тес-Хем район-
нуң О. Шынаада малчынарының
лекторлардан туржук агитаторлар
бизин барык көүдөлөс. Чамык пар-
тия райкомнары болгаш өгө органи-
зациялары нитилелдиг салбырла-
рының, лекторийлерин болгаш лек-
торларын ажылы кошмак үлөтү-
түп, оларның ажылыга чөпсө ду-
залажып турар.

Номчулгануң турар лекциялар-
нын, илеткелдерин болгаш аас

пропагандалыс өскө-дээ хөвирле-
рининг идеялык шынарын бедиге-
ринге хуң бүрү кичөөнгей салыр
херек. Теоретиктиг айтырларын
коммунист тургузуушкунуң прак-
тикасыдан хоорук кылып, лекция-
ларын, илеткелдерин белеткериң
биз барымдаалар көр чоруктар ах-
даа бар болуп турар.

Аас пропагандалыс, ылангыя
лекция пропагандалыс кол со-
рулгазы болза, СЭКП-ниң ХХІ съез-
дининг төөгүлүг шийтирлерин,
үлөс ажылы-агынын хөгжүдөзү-
нүн чеди чыда планын ажылыч чон-
нарга хандыр тайылбырлаары бо-
лур. Областың, районнуң, хоорай-
ның ажылы-агы чедийшкениниң
дугайында, бо чеди чыда үлөтүр
болгаш кезде ажылы-агы хөгжүдө-
зининг перспективаларың дугайы-
нда, улустар аразындагы байдал-
дың дугайында лекцияларын, илет-
келдерин ажылыч чоннар улуг со-
нуургал-биле диниан турарлар.
Коммунизм деп чүд, бандык-канды
улуг чаагай чүдүдери кижилерге
ол бөдөр деп чүвени массаларга
калбак тайылбырлаары, коммунизм-
ниң өгө чүдүдери бүгү кемчел-
лер-биле дөңсөө болгаш хөгжүдө-
лөргөс чутула деп, ХХІ съездине
аш Н. С. Хрущев бодунуң илетке-
лиге чутаалаан.

Бистин партиясы, бүгү совет
үлөс СЭКП-ниң ХХІ съездининг
төөгүлүг шийтирлерин амыдырага
боттандырар дөң улуг күжениш-
киниң ажылап турарың бо үе-
зинде, лекторлар болгаш илетке-
чилер бүдүргөлөргө, колхозтарга
болгаш совхозтарга үлөтүрүк баар,
СЭКП-ниң ХХІ съездининг шийт-
кирлеринде болгаш аш Н. С. Хру-
щевтиң илеткелде марксис-
тининг теорияның улам ыңай чо-
галыктың хөгжүдөзүн ажылыч
чоннарга тодаргай тайылбырлаар,
бистин чуртувуста социализмни до-
лу болгаш үе тилээниң, өртем
болгаш техника талазы-биле ам чаз
ажылышынарының укур-дуза-
зын, үлөс демократияның чуртта-
рынын улуг чедийшкениниң оларга
чутаалап бээр херек.

Лекцияларын шынары, идея-
теоретиктиг дөңсөө лекторларын
составында улуг хамзаарыг. Лек-
ция пропагандалыс бар болуп ту-
рар улуг чөптөстөр болза, лекторлар
болгаш илеткелчилер-биле методик-
тиг ажылы ам-даа кошмак тургу-
канында болур. Олар-биле семинар-
ларын, хуралларын көчүг хөдөр
чоруулу, дүржүлгө солчушкунна-
рын организастаайн турар. Поли-
тиктиг болгаш өртем билгип негиз-
дирер талазы-биле нитилелдиг об-
ласть, район болгаш хоорай салбыр-
лары, партия организациялары лек-
цияларын, илеткелдерин ажылың
кылырын талазы-биле лектор-
ларга, илеткелчилерге дузалажып,
чөптөстөгү лекцияларын, илетке-
лдеринг чаз тексттерин секция-
ларга чутаалажып көрүп турарын
чөптөстөй.

Чаз чеди чыда бистин областың
ажылыч чоннарының мурунунда
улуг болгаш харымсалгалык согу-
лар бар. Ол согулгалар чедийш-
киниң шийтирлеттерин дөңсөө
чигиниң турбас. Бистин лекторла-
рымыс, илеткелчилеримс — ком-
мунизмниң идеяларынң идеялык
лекцияларын долу улуг херек-
ке боттарының төлөтүг салым-
ынын килерлер.

Тарылгага организастыг белеткенири — чедийшкениниң үндөзү

Бедик дүжүт дээш

ТЭЭЛН. (Телефон-биле). Бай-Тай-
га районнуң «Найрал» колхозу-
нун кижигүнери өдөк сөөртүлгө-
нүн шалымчы айының баштайгы
чартында күженишкениниң ажы-
даан. Колхоз картофель болгаш ку-
куруза шөлдөринге 950 тонна өдөк
төгерин планнаан. Март айның төп-
чүтүгө чедир үк планның 70 хуу-
зу күчөткөнгөн. Ногаа эвенозунун
кежигүнери өдөк сөөртүлгө-нүн
чөптөстөй картофель олутуру 12

гектар черинг хараганын аштаан.
Картофель болгаш ногаа култур-
ларының шөлдөрүн чедийшкениниң
ге стурла шкөзаның үстүк класс-
тарының өөреникчилери база баш-
кылар колхозчуларга улуг дузаны
көргүтүп, каш удаа шөптөшкенини
кылган.

Артелев кижигүнери кукур-
занын бөдөс дүжүт дөңсөө демисөп-
нишаан, өдөк сөөртүлгө-нүн үлө-
чүлөп турар.

УРЕЗИННЕР БЕЛЕН

ЭРЭЭН. (Телефон-биле). «Кызыл»
колхозуң ажылы-агынын 1959 чыл-
дың чакы тарылгага кижигүнери
хөгжүлгө урезин материалдарын
арылап белеткөн. Колхоз бо чы-
лын 240 га черге тараа болгаш мал
кемчиге хөгжүлгө, сөгөннери та-
рымыр. Амгы үдө 12 тонна кызыл-
тас урезин, 13 тонна арбай урезин
чажарының шынарыга чөптө
ажылап кылдыган. Хүн-Сайры
хову турлааның бажынарын ар-

тель баштаар чери чутааладып,
шиптин, даштын септөгөн.

Колхозуң хову бригаданың кижигү-
нери кукуруза болгаш карто-
фель тарымыр черлерин агротехни-
тиг кемчелер бугаар ажылап кы-
лырыңча онза килгизгенин салган.
Ол култураларын тарымырыга эң
өң шөлдү тускайлаан болгаш он
гектар бүртүндө 16 тонна өдөкти
төккөн.

Тарылга шөлү калбарар

Сүт-Хөл районда Киров аттыг
колхозуң тарылгазының шөлү бо
чылын 1400 га чедир калбарар.
Хову бригаданың кижигүнери
тараа бүдүргөзүн көүдөлдүр ду-
гайында ХХІ съездининг шийтирле-
рин амыдырап кырынга боттанды-
рар дөңсөө хөдөжүлгө 180 га
ажып кур чери ажылап килер
чүп шийтирлер. Чакы хову
ажылына белеткел ажылаан
домчуп турар. Чажар тарааларың
урезинерин бүртү-биле ары-
лааш, хораннаан. Бо хүнерде тра-
кторлар, сепалар-биле чөптөстөй

63 пилрин, 15 төргөн, тараа
сөөртүр 12 харажыңын тарылга-
га белеткөн. Ол мында 3 сугга-
рыга бугаларының дөңсөөн сеп-
төп чаарткан. Колхоз бо чылын ку-
куруза 60 га черге өстүр. Уне-
лиг култураларын тарымыр черде 1020
тонна өдөкти төккөн.

Хову турлаанче 70 тонна ажыг
урезиниң сөөртүп чөптөгөн болгаш
колхозчулар тарылганы 5—6 айма
хүнеринде өрттөйр дөңсөө септө-
түгөн хөдөжүлгө-нүн база катал
ылазылап хылап турар.

Чүс тонна өдөк

Улуг-Хем районнуң «Улуг ху-
раа» колхозуң төвү — Баян-Көл
суурда чурттап турар колхозчулар
болгаш шкөз, эмнеге, харымсаа
ажылаачылары 120 ажим кижиг
ногаа, кукуруза шөлдөрүнче че-

мичидилге төгөр ажыла дузала-
ры-биле шөф ажылы кылган.

Ол шөф ажылының түнелгени
100 тонна өдөк ногаа болгаш куку-
руза тарымыр участоктарга төктү-
гөн.

Урезин арыглаашкынында

Чаз-Хөл районнуң Ленин аттыг
колхозуң Улуг-Ховула хову тур-
лаанда 8 кижиге составтыг урезин
арылаар эвено эки ажылап турар.

Эвеноуң кижигүнери дүн-хүн-
де ийи элечег-биле ажылааш, он
хонук дүртүндө 148 тонна кы-
зыл-тасы эки шынарын арылап
дооскан. Урезин арылаар ажыла
Комбу, Бүрүн, Намнай олар онза
күженишкениниң ажыдаан.

Ол эвено Оорутта тарааны ары-
лаарыңча эгелеп кирген.

Дарганың салышыны

Чөөн-Хемчик районнуң Ленин ат-
тыг колхозуң дарганы аш О. Бо-
лун чакы тарылгага белеткел
ажылыга идеялык килрип, дү-
жүт дөңсөө демисөп бодунуң са-
лышыны килриштирип турар.

Дүржүлгө дарган септөгөн
баш улуг чоруулу турган, бо хү-
нү чедир 18 төргөлериң, 14
пилрилерин септөп дооскан. Чакы
тарылаага хөгжүлгө-нүн өскө-дээ
хөдөжүлгө ол септөө.

Хову турлаа белең эвес

Бай-Тайга районнуң Сталин ат-
тыг кезде ажылы-агы артелиниң
№ 1 хову бригаданың турлаанда
бо чылын чакы тарылгага бел-
еткел чоруттунмаан. Мында хоу-
нуң ажылы-агынын чурттаар
бажынарын септеттимиз, иштин
чугайлаан, хирит, чуларгай бай-
дала хөдөжү. Турагың шынады
өрткөн чыгы бөк-сүрө ашгатым-
маан.

Чакы тарылгага херек чөптө-
хөдөжүлгө белеткиттимиз. Демир
хүрөктөр чөптөс, бар хүрөктөриң
сымы чөк, Ол мында тергелер база
септеттимиз. Чакы тарылганың
эзелери чөптөзүлп келген турла-
да бригадир аш Анарат тайбы-
жып олутур.

„Совет Россия“ колхозта

ТАЦДЫ. (Телефон-биле). Районнуң
«Совет Россия» колхозуң ажы-
лычылери бо чылын чакы тарыл-
гага багай өдөк белеткелдиг
ужуражылар. Колхоз чакы хову
ажылына хөгжүлгө 18 трактор-
ларын, 24 сепаларын, 122 пил-
лерин болгаш өскө-дээ чөптө-хө-
дөжүлгө-нүн септөө. Септө-
гө механизаторлар И. Боровиков,
С. Артемов, В. Фефелов, В. Сорокин
олар эки ажылап, хүнүн ажы-
лы-норманың 1,5—2 хуулан дузала-
пайн турган.

Амгы үдө колхозчулар тараа у-
резин арылап турар. Кызыл-
тас урезин бүртү арылап турган.
Унучел шынары куу болган 260
тонна сула урезини Баз-Хем рай-

оннуң тараа белеткөөр черинг эки
шынарын урезинге өрөп эгелеп
болгаш ол тарааны беш автомаши-
на-биле сөөртүп турар. Он аңгыда
90 тонна картофель урезиниң кол-
хозчулардан салып алган.

Чакы тарылганың ажылы планын
бугаар трактористерин 3 бригада-
ларга үскөн, трактор бүртүгө эл-
чөжүп турар ийи трактористи бы-
жылаан. Чагытайла хову турлаан
чугайлаан болгаш тараа сөөртүр
48 ажим дымшандырып тургу-
кан.

«Совет Россия» кезде ажылы-агы
артелиниң кижигүнери чакы хо-
ву ажылынын кыска хуусада өрт-
тирер деп шийтирлээр.

Суггат бугаларын чөп ажыглаар

Улуг-Хем районнуң «Чолураа»
колхозу тараа, ситен шөлдөрүн
талазы-биле районда дөңсөө шө-
лдөргө ажылы-агы. Чамык черле-
ри сугтарып болур суггат бугалары-
даа бар.

Мындыг болза-да суггат бугала-
рын септөй турарында ол буга-
ларың чамдыктары ажылап
үнеринге чедип, унары бугуң ту-
рар. Чижээ, № 2 хову бригаданың
500 гектар тарылга шөлүн суг-
тарып болур Союз бугазының у-
ну шууг туй бүткөн. Ол ышкыш
Кара Чаатында 200 гектар, Көжээде
150 ажим гектар тарылга шөлдөрүн
сугтарып болур суггат бугалары
база-ла мындыг байдалдыг турар.

Оон ыңай ситен шөлдөрүн сугта-
рыңча колхоз баштаар чери база
салып салбайн турар. Ону мындыг
кичик херечилеп турар. Чижээ,
«Күн-ажылың хосту» колхоз Тор-
галыг унун чыл бүрдө сугтарып,
оон эки шынарын ситенин кезип,
ажылап ап турар. А «Чолураа» кол-
хозуң Ак-Талда 150 гектар хире
ситен шөлүн сугтарган, хей ситен-
ни ажаап ап болур турбуже, колхоз
ону ыңчаар ажылап шыдаайн ту-
рар.

Колхоз баштаар чери суггат буга-
ларының септөгөн үлөтүрүк кы-
лып, ук бугаларың суун тараа, си-
ген шөлдөрүн сугтарыңча чөп
ажылааа чогуу.

Натап урезин садарындан чайлаар

Сүт-Хөл районнуң «Алдап-Мал-
дыр» кезде ажылы-агы артели чөп
бүртүлгө-ле 10 гектардан элээн эвес
картофель тарып, хей күш бо-
лаш хөдөжү үлөтүр турар.

Мындыг болза-да колхоз чыда-
на урезин чөк апар чорукка та-
зырык турар. Чижээ, 1957 чылда
40 ажим мун рубль-биле картофель
урезин салып ап, ону тарааш, он
каныг-даа орулга албаан. 1958

чылда 10 гектар черинг урезини
райондан салып алган, оон ажаап
алган 19 тонна урезиниң 15 тон-
назын база союкка доңсуган. Кол-
хозта картофель урезини аш тарымыр
черинг хөдөжүлгө чөптөй турар.

Колхоз баштаар чери мындыг
ажылы-агынын эвес чоруктан
чайлап, чыдаңча өскөртөн у-
резин салып амыр чорукту союклары
чугула.

Техника септээр таазы-биле колхозтар оразының баазасы

САМАРКАНД. Нарбайский район-
нуң «Тилеке» колхозу үнелг
ажылы-агыны салып алышкенини
кылган. Ол колхоз мурунда ко-
заны турган ийги Нарбайск МТС-тин
коданын бүгү ажылы-агы тулугу-
ры-биле калы күрүнел салып ал-
ган. Ол кезде ажылы-агы артели ам
эки септөгө мастерскаяны, дүчү-

лүг дизель электростанцияны, тех-
ника шыгаарыңа тааржыр өргө-
жөк чутула санын сарайларын
болуп турар. Салып алган коданың
өртөгөн түңүн колхоз ийи чыг
дүртүлгө төлөп бээр.

Ак-Дарья районнуң «Коммунист»
көдө ажылы-агы артели болгаш
Нахтакорский районнуң Орджони-

киде аттыг колхозу утуктагыңан
МТС-теринг коданынын база салып
алганнар. Ленин аттыг, Сталин ат-
тыг, Киров аттыг кезде ажылы-агы
артели мурунда турган Иш-
тыхан МТС-тин коданын калы са-
дып алган, аңаа техника септөө
талазы-биле колхозтар аразының
баазанын тургузарын шийтирлээр.

Чурттуң ховуларында

ТАШКЕНТ. Союз доңаттың у-
жугу-биле болдуңан улуг эвес чап-
сарың соонда Узбекистанга хову
ажылыра катал эгелеп.

Мурун чакы ажылы-агылар хлоп-
чатникти тарымырың мурунда
ховуларын нити-биле култивас-
таарын бир-ле дугаарында калбаа-
биле хөгжүлгө турар. Эрткен чап-
сарың соонда элбешили-биле
тыттып келген бөк үнштерин чөк
кылыры-биле ол култивас-
таашкынын чорутуп турар. Сура-
лыг механизатор Валентин Типко-
нуң ажылап кылганы ол агрохем-
чөк хлопчатник өжүрениниң тып-
тырынга болгаш хөгжүлгө-нүн та-
арымчалыг байдалы тургузуу база
тарылааларың баштайгы болбаа-
радылганын дык чигилеп турар.

БРЯНСК. Областың колхозтары
болгаш совхозтары кыжын чакып
тараан тарааларың немелде чөптө-
лөгөн чер болганда чорутуп ту-
рар. Мизералдыг удобренелерден
аңгыда олар өдөк сугтуң, ирик
өдөкти, төрө үрөдүниң калбаа-
биле ажылап турар.

Муруну болгаш муруну-барың
талакы районнарың колхозтары
келер болгаш тимөөсөө тарылга-
зыңча эгелеп кирген.

Бо чылын областка хей чылда
үер ситениниң 40 мун ажим гек-
тарың, азы эрткен чылга бодарга
20 хуу хейу тараан турар.

ПАНФИЛОВСКОЕ. (Кыргыс ССР).

Чүй шыназында өңир өстүр
плантацияларга чакы байдал кир-
ген. Ол болза Ортаагы Азияда ук
култураны өстүрениң кол бааза-
сы болуп турар. Колхозтарда мел-
нистаттыңан бригадалар мускат-
тыг шалфейниң, агжонун немелде
чөптөргөзүн чорутуп, хөдөжүлгө-
нүн шыгып басырып турар. Ирошас-
таттыңан урезинер-биле чакы
тараан бажык расадазын парик-
терде өстүрүп турар.

Чеди чылын бирги чылында бир
гектардан 70 центнер бажыкты,
азы эрткен чылга бодарга ийи ка-
тап хейу, 60 центнер шалфейни,
дөрт центнер агжон урезиниң өс-
түрер деп хузаагени колхозчулар
алган.

СЭКП Төп Комитетинден болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинден

Революстуг шийт

ИЛЕРЭЭН ЧЕТПЕСТЕРНИ ШИИТПИРЛИГ ЧАЙЛАДЫ

(Хуучулар төлөөлөкчилериниң район хуралындан)

«Районун херекчилер нити-
линин 1958 чыда чоруткан ажи-
лың түнелдериниң болгаш коопе-
ративларын моон сонгаар соруа-
галарын дугайында» райо баш-
таар чериниң даргазы эш Б. Ла-
шаровтуң өтчөт илеткелин Улут-
Хемниң хуучулар төлөөлөкчилери-
ниң район хуралы диниң, чутга-
ланган.

Ажыл чоннарын улетпур бо-
гаш азы-чем бараанырга со-
саа чокча өзү турар херекчиле-
риниң улетпур хандыр дөш ча-
рышты кооперативлар калбарта-
шкан, өрткөн чыда 2 миллион 630
мун рубльдиң бараанырын мурун-
да чылазын хей кылдыр чога-
саткан. Совет Эмелинин Коммуни-
ст партиясының элчег чок XII
сездининиң төгүдүг шийтирлерин
амыралга чедикшиңниң ботта-
дыр дөш чүтүдүг ажилга
турган, районун херекле коопе-
ративларын ажилдаштырып 1959
чыдын баштайгы айларында ба-
раан саарылганын планнарын
ажыр күүстөйгөн.

Өрткөн чыда болгаш бо чылын
эзелден бөр кылдынган ажилда-
рың чегелештир, райо баштаар
чериниң ажил-чордугазында улут
четпестериниң барын хуралга сава
бергенир илереткен. Райо баштаар

чериниң кечигинери, азын хей ма-
гизиниңиң эргелекчилери, сто-
ло-ва директору хуучуларниң хура-
лын чыа дургутуна чылазын, бот-
тарын өтчөттарын кылып бер-
бөйгөн. Чонун өртүгүг коопе-
ративның массалыг ажилын амга
чедир куду денелде тургускан,
хуучу кечигине чонун кышын
алыр ажил чайгаарлашкында кир-
ген турган.

Салгы ажилыга кадрларын ши-
лип алдыра, таарыштыр тургузар
чамды чаштыргаларын райо баш-
таар чери, оң даргазы эш Ла-
шаров болдурун келген. 1958 чыда
салгы ажилынан 97 кижини азы
районун шугурунда бүтү ажил-
дашканын 38 хуучу халар
ужурга райо баштаар чери тава-
рышкан. Ажилдан үндүргөнн-
ниң иштинде азын хей кижилер
туугадыгы болгаш сачтыгалады
болган. Оң түнелинде райога
өрелер болгаш сачтыгалады улам
өзү турар. Чыжа, 1958 чыда бе-
ли 106 муң рубль түнүг сачты-
галар, туугадылар бар болган.

Херекле кооперативларын соци-
алист өңчүрүн сачтыгалады, оор-
лардан, төгөчөкчилерден камга-
ларынга, салгы ажилын экижиде-
риге режия болгаш азын ко-
миссалары чутула ролду ойнар

ужурул. Иниң турбузе, район-
нуң херекле кооперативларын
экижиде кооперативларын эш
Александров, азын кооператив-
ларын эш Уласов оларын
канды-лаа ажилын кылбаан ху-
ралга илереткен.

Салгыны көдө черлерге эки ор-
ганизацтарын дөш аргазы бо-
лур бараанын эргилер чедирин са-
лыгаларын ам-лаа кылып чоруту-
турар. Иниңниң чедикшиңниң
экижиде талазы-биле чамдык чу-
гула кемчелерин райо ажилда
кылган-лаа болза, оларын күүс-
деңиң четпес организацтар турарын
хурал демелген.

Улетпур болгаш азы-чем бара-
нырга ажил чоннарын хун-
бүтүг өзү турар херекчилерин
хандырар, «Иниңниң чедикшиң-
ниң улам кыа хөгүдөр болгаш
экижиде дугайында» база «Чонун
амырал хандыргаларын экижиде
талазы-биле кемчелер дугайында»
СЭК ТК-ның болгаш СССР-ниң
Министрлер Чөгүзүниң доктаа-
ларын амыралга чедикшиңниң
күүсиде төлөдө, ажилда бар чет-
пестерин шийтирлериң узууларын
ниң эргелек чутууларын хуучулар
төлөөлөкчилериниң район хуралы
айткан.

Я. ДОРЖУ.

БАШТАЙГЫ АЛДЫ МУҢ ЧУУРГАЛАР

Чадананың куш-
түрүр инкубатор
станцияны 1958 чы-
да бүтүргө оона-
галын чедикшиң-
ниң боттангыран.
Станция ады райо-
нарын доктаа-
рынга болгаш сох-
тарынга нити-
ле 121 муң лага
оолдарын чыла-
рып берген.

Улус ажил-агыйн
хөгүдериң чеди
чыл планы-биле ко-
баштыр инкубатор
станцияның му-
рунда бо чылын улут
сорууга салдынып ту-
рар. Чуургалар ча-
зылдарын үе-
лине станция 192
муң куш оолдарын
үндүрүр. Ол ишкы
бо чылын бир-де ду-
гаар 4500 өдүр
оолдарын, 3500 и-
лөк оолдарын база
чазыдырар.

Куш-түрүр ин-
кубатор станциязы

моон мурунда чы-
ларга чүгө дагаа
оолдарын чыла-
рып, ону колхозтар
тардып турган. Бо
чылын азын куш ай-
мак өстүрүп сайы-
ралар. Станция бо-
луна 10 муң дагаа
оолдарын, 3,5 муң
илөк оолдарын азы-
раар. Ичингаш бо
чылын күтүргө 70
дентер куш ээли
станция дужаар. Бо-
луун мурунда сач-
тыган оонагалы
чедикшиңниң ший-
тирлээр дөш стан-
ция бүтүргүчүг чор-
уун улетпурлар,
39.300 санын чуур-
галарын чылазырар
«Ресур-39» деп ин-
кубатору салып ал-
гаш тургускан. База
электронери-биле
станцияны үзүктө
чөк хандырар-биле
«ЖС-30» деп чаа
электростанцияны са-
дып алган.

Станцияда бо чы-
лын чаа бүтүргө
туугалары база ту-
туну турар. 3000
санын дагаа оол-
дарын кемчирин азы-
раар куш калмазы-
ның туугу шалын
кын темп-биле чо-
руттууну турар. Ол
түдүгү апрель 15-те
ажылга кырып. База
3000 санын
куш кырып чайгы
куш калмазын туугу
турар. Ол июнь 1-де
ажылга кырып.
Куштарга чөк бе-
леткен бөр «Ферр-
2» деп механиза-
цаттыган дөшө ба-
за салып алдыган.

Чуургалар чыла-
дыр ажилы стан-
ция март 17-ден өгө-
лөт. Чуургалар ча-
зылдар инкубатор-
ла баштайгы 6000
дагаа чуургалары
салдыган.

М. СЕВЕН.

Я. ДОРЖУ.

Чадананың куш сайырадыр инкубатор станциязы бо чылын
дагаа, өдүр, илөк оолдарын 200 муңун чылазырар өстүрүр
планнаан. Ол болза өрткөн чыдагында 80 муң баш хей. Кол-
ектив бо чылын 10 муң дагааларын өстүрер болгаш күтүргө 70
дентер куш ээли дужаар деп хулаагын алган.

Чурукта: оператор Галина Яхонникова болгаш инкубатор эр-
гелекчи Людмила Середкина оларын инкубаторга баштайгы
чуургаларын салып турар.

Фото В. Лутковтуу.

Чаа ёзу-биле ажилдаар херек

Бистин районда спорттун болгаш
куш-культураның ажилы мурун-
да турган байдалдан экижиде. Рай-
онда спорттун беш кууку коллек-
тивтери тургустунган. Ол ишкы
колхозтор төгөрине үш стадион
тургустунган. Ина 200 ажыг
комсомолчулар болгаш аныктар
спортчу мергежили белиди турар.
Оң барымдазы 1958 чыда рай-
онун кышкы спартакиадага 24
спортчулар кырып турган болза,
бо чылын болгаш кышкы спарта-
киада 84 спортчулар кырып
болгаш хаак талазы-биле 5 киж
спорттун 2-ги, 3-ү разрядтарын
дужаган. Ол болгаш спартакиадага
Балын-оол, Лаа, Середкин, Зверев,
Малы, Кушман, Дада болгаш оон-
да өскелер эки түнелди көргүс-
кенер.

Оон-биле чергелештир районда
спорт болгаш куш-культура ажи-
лында четпестерин демелген эр-
гаж. Өтүргө кышкы үдө көз-
болуп турар маргылаалар хаак
болгаш коньки маргылаады. А чы-
га үдө черин үзүн, бедикте,

чырыкка маргылаалар эртип ту-
рар. Кышкы үдө чүгө оон-биле
кышкыгаарлаттырмай хоккейниң
болгаш даган дүргөн бадарынын,
трамплин халыкының маргылаа-
рын чорудуп болурун аргалары
бар. А чайгы үдө баскетболдун,
адро, коньки шывааларының мар-
гылааларын чүгө эртирп болбо
деп.

Бо талазы-биле районун күш-
культура нити-ледериниң болгаш
организацияларын экижиде бал-
дыг-лаа салгып салбайн турар. Рай-
онда баскетбол ойнаарының шөлү
чөк. Ол ишкы шывага, бөскөр хол-
ханы, коньки, адро район магизини-
ринде чөк болуп турар. Бо талазы-
биле Өвүр райононун баштаар че-
ри чотур дууламчыны көргүсөй
турар.

Спорттун ат-херекчилери-биле
аныктарын хандырып, районда
куш-культура ажилын бедик де-
нелде туртуулары эргежок чутула.

О. КУР-СЕДИ.

Кызымак киномеханик

Сут-Хөл районун «Бора-Тайга»
көдө ажил-агый артелиниң алу-
вунда турум кинонун механики
О. Хува ам 3 чыл иштинде ажил-
лап, келген. Ол болуун кызымак
ажыл-биле көргүдериң хун-
дүкелди чедип алган. Район тө-
вүндөн чаа киноларын доктаама
чедип ал, көрүдүрлерин чыгыткан
киноларын экип турар. Кино ме-
ханики Хува чүгө улут улуска

авес, а уругларын тускай сеанс-
ларын база чотур сактарында ор-
ганизацтар турар.

Киномеханик ай санын иштин
125—150 хуу күтүдүн турар.
О. Хуван ажилын колхоз баш-
таар чери база үнелен, оң алы
районун Хундүлө сакбарына
кырген.

Х. МОНГУШ.

Коллективти-биле кылып алган бис

Бил-Хемниң Эркек чеди чыл
школаның башкыларының кол-
лектив чакып даштанымга үези-
де башкыларын күзү-биле шко-
лазын бүтү өрөдериң, коридору
болгаш мастерларын бүтү чутай-
лаан. Класстар шийеттенин.

Ол ажилга башкылар Черкунов,
Некшина, Байкова, Малишев,
Полесов, Дубова, Маркин, Севзон,
Балашов, ажилчылар Середкина,
Брошкова олар илөкеллиг кырыш-
кенер.

Н. СЕДЕН.

Гараж септелгезин чорудар

Өвүр районда «Коммунизмче-
орук» көдө ажил-агый артелиниң
автомашиналарынга туккан гараж-
тын септелгезин кылбааның бөр
үр-ү өрткөн, гараж электри чы-
ры-биле хандырала. Ол чорук

чоллачыларын таарымчалыг ажил-
дарын моонда болуп турар. Бол-
догы автомашиналарын, гаражы
септээр чутула.

Д. НОРБУ.

Редакцияга ЧАГААЛАР

Кижини барымдаа чокка ажилдан үндүрүп болбас

Практикадан ап өөргө, ий-чап-
гыс улуттук кижилер боттарынын
төрө-дөргүдүн ажилга кирип алыр
дөш, ак-сеткилдиг ажилдашкыла-
ры ажилдан барымдаа чокка үлү-
р чоруктун фактылары Току рай-
онун чамдык организациаларында
бар болуп турар.

1958 чылын июнь айда Смыт-
Хем көдө Советтик даргазы Ба-
ло ол Советтик кукукумун сеп-
ретары Бичикениң дилөөн ёзугар
клуб аштакчыны А. Посохиниң
штат кылырылган деп меге арга-
биле ажилдан үндүргөн, оң ор-
нунга Бичикениң кадайы Саарын
кырген турган.

Ажылдан шын өвс үндүрткен ду-
гайында А. Посохиниң билди-
ришкенин райкукум чамында
профессорлестык хунап көргөн,
ону ук ажилга катал кирерин өр-
төн чылын август айда-ла ший-
тирлөөн. Иччала-лаа Смыт-Хем
көдө Советтик улуттукчулары А.
Посохиниң ажилга кирерин үр
үдө сачтыган. Ол ажилдашкы-
ның ажил чөк чоруп келгенин
дугайында хомудалын көргөн, рай-
онун улус суду оң 20 ажил хү-
периниң ажил төлөвирин Смыт-

Хем көдө Советтен төлөттириш
бөр кылдыр шийтир үндүргөн.
Ол ишкы Току райононун баш-
таар чери болуун ажилдашкы-
ны А. Посохиниң күш-ажылдыг саг-
ла-чурун хажыткан дөш ажил-
дан үндүргө, профессиал место-
ну ону райо шугурунда өскө ажил-
га киририн шийтирлөөн. Ичча-
ла-лаа районун баштаар чери ол
шиитириң үр үдө сачтылган.
Оң узамында Посохиниң
районун улус судуна хомудалын
кырырге, суд ону өрти ажилыга
катал кирер кылдыр база ажил
чөк чоруп келгени дөш 20 ажил
хунериниң ажил төлөвирин рай-
ондан төлөттирген, азын экил бө-
рик шийтирлөөн.

Бо чорук болза чамдык улуттук
куш-ажылдыг хомудалын хажыт-
кан тодогой херечилер турар. Ажил-
дашкыларын ажилдан үндүрер та-
варында хойлуун негелдерин
күүсиде чутула. Оң-биле азы
улус судун үндүргөн күшүг
болуп бадымалтыган шийтирлө-
н харымалчылар күүсиде хү-
лаагелен.

И. ДАРЫЙГЫ.

Бюрократсыг чорукту шийтирлиг узуткаар

Автомашиналарын болгаш тра-
кторларын чутула кезектери-биле
колхозтарын, сохоттарын, бүтүр-
гө болгаш алыр организациа че-
рлерин хандырар хулаагеллиг глава-
торакторостык деп черин Кызыл
хоройда ажилдан турарын чон эки-
билер. А ол черин амы үдө чо-
гум канчаар ажилдан, хулаагеллиг
кайы хире күүсиде турарын билги
алыр дөш, ол черин деискээрли-
ге чөдө бөргө дөраан-на илөк
алаар.

Чакы тарылтканы кампанияны
чамдык черлерге ам эгелей берген-
да болза, главатторакторостык
улуттукчу эш Баркаловтун, оң
ажылдашкыларын сепкил шөлө-
н киж кайгайын барын илө-
вас. Автомашиналарын, трактор-
ларын кезектерин салып алыр дөш
колхозтардан келген кижилерин
саадыр, сизадында бар кезектер-

ни чөк дөш чоруктарын глават-
торакторостык ажилдашкылар
чамдык өвс улаа болдурун келген.
Чыжа, Улут-Хем районда Жланов
аттыг колхозтун төлөзери бо чы-
лын февраль 11-де келген, херек-
лөөн чүдүлери беш хонуга та-
наам, арай боорла алганар. Ол иш-
кы күрбанының област эргеле-
лиг ажилдашкы ош Елывов
автомашина кезектерин февраль 14-
те алыры-биле бижидип алган, ол
айның 19-та алганы илөвөс.

Аттыг-лаа чер-лр, ам адам
хонуга манал келдим—деп, хому-
далын илөрткен кижилерин глава-
торакторостык деискээрлиге ам
хунун көрүп болур. Главатторак-
торостык ажилдашкыларында бо
дүжүметсиг чорукту узуткаар үе-
н ам черге келген өвс ирги бе?

М. ДУГАН-ОЛ.

Малды ынчаар ажаап болбас

Бил-Хем районун «СЭКП ХХ
сездин» көдө ажил-агый арте-
линиң хойлары массовы-биле оол-
лап, малды баш салы немешип ту-
руры бир талазында кончүг өрүн-
чүт. Ийи талазында кончүг хомудал-
чыг чүе база бар. Чүд дөш, кол-
хөз баштаар чери чаш малды хүлөп
алырында чымыг жазаларын бе-
леттөөн.

Маала кыныг чижести көртүр
болур. Хойжулар Севес, Аргача
оларын коданарында 200 ажыг
хойлар төрөп болгаш чаш хураган
дагаа чотундан кончүг де-
видениң байдалга тааржып, арга-
жотуп кырындан хураганын

өгелде сынмажа-ла көнөп алган
олургулар. Мал ооллашыгында
баш үдүр белеткеа кылбаан чорук
хой ажилының бригадир эш Көв-
оолдун харымсалга чотун айтып ту-
рар. Ол ам канчаар-ла айын тып-
пай, баштаар черге айтырп тур-
гускан, а оон база-ла боттут түнөс
чөк болуп турар.

Чаш хураганнар хүн бүрү неме-
шип турар. Оларын өгелге ажа-
рынын аргазы чот. Черле ыччан
өгте мал тургулар чорук илди
кижидерин чутталганын олта та-
рышпас. Бо дугайында дарый тем-
чег алыры эргежок чутула.

А. БАЙЫР-ОЛ.

Кичээнге салыр

Туранның райулетпур комбина-
цияны илш белетээр участогунда
60 ажыг ажилчылар ажилдап,
чурттап турар. Оларын өртүгүг
партийниң масса-политиктиг ажи-
лы чорудар агитаторларын комби-
наттың партия өгө организациа
амга чедир ыгылган тургускан.
Ол ишкы илш белеттенилтиг уча-
стогунда салгыны организацтаан,
оң ужурунда ажилчылар бараан
сачып алыр дөш 30 километр ырак

район төвүнү магизинериче шүү-
деп чоруп турар.

Илш белеткелниң участогунда
ажылчыларын негелдерин бол-
гаш херекчилерин хандырар ду-
гайында салгы салгы комбинат-
тың дирекция черинде база партия
өгө организациада негелтенип
турар.

Б. ДОНГАН,
Т. СЕМИС-ОЛ.

Радио дамчыдылганы экижидер

Бай-Тайга районун колхозчу
суурларын радиоуктап талазы-биле
алган ажилдар кылдыган. Иниң
болза-ла, радио дамчыдылганын
дайыларын сөмүгү үдө чамдык
колхозтарда баксыран. Чыжа, рай-
онун «Найраа» көдө ажил-агый
артелинде радио чотчаларында дам-

чымыга амы үдө барык дынна-
бастаан.

Колхозтарга радио дамчыдыл-
ганын дынналырында четпестерин
чайладыр дугайында чонун негел-
деин хандырычыче харылза кон-
торам кичөөнөй сакбайн келген.

И. ДАНЗЫ.

Аңчыларны литература-биле хандырар

Аңчыларга хереклөр планаттар-
ны, номнарын облитребовотун бе-
леткелер эргелелерин чорутуу
турарының түнелинде Бай-Тайга
районун чамдык аңчылар аң кезиң
канчаар ажаарын, бени чаадыра
канчаар согуш-биле болуп турар.

Аң кештерин канчаар союрын,
ажаарын айткан чоруктуг пла-
каттарын, номнарын аңчыларга ар-
былдыр салдылар, илшгн ном-
нарын тыла дылче отулулары чу-
гула.

А. ДОНГАН.

Чаа магазинни ажадары негеттиниң турар

Өвүр районун Торгалы суурнуң
чурттакчылар чыл бүтүг өзү,
галы суурга немей ажилда ду-
таа-чаа башкылар туттууну турар.
Илшда чурттакчыларын негелде-
амгы чамдык магазин суурнуң
чурттакчыларын херекчилерин
чедир хандырып шыдаас апарган.

Иччангаш, бир чаа магазинни Тор-
галы суурга немей ажилда ду-
таа-чаа башкылар туттууну турар.
Илшда чурттакчыларын негелде-
аң райо баштаар черинде хан-
дыры негеттиниң турар.

С. ТАНОВ.

Садыг черлериниң ажилын бедик деңнелче

Току районун Тоора-Хем суу-
руң хуучулары топ бараан магази-
ниниң эргелекчили эш Чигиттин
өтчөт илеткелин диниң чутга-
ланганар. Улетпур болгаш азы-
чем бараанын ажил чоннарын
херекчилериниң үлөгерлиг
хандырар дөш кооперативларын
өртүгүг калбартаан социалист
чарыкка киришпешкан, ол мага-
зинниң ажилдашкылары өрткөн
чыда бараан саарылганын пла-
нын 109 хуу, а бо чылын баштай-
гы айларында бараан саарылганын
ниң планын база чедикшиңниң
күүстөйгөн хуучуларын хуралы
демелген.

Оң-биле чергелештир, райма-
тың ажилында чамдык четпестерин
хуучулар илереткен. Чыжа, мага-
зинниң бараан шыгжаар сизадын
амга чедир кылдыр болган, магазин-
ниң иштинде кылза чотур чаар-
тыга ажилдарын чорутуу. Хе-
реглекчилерге өнгө кылдыр мага-
зинниң иштин өгө кылырын, хуу-
чулар-биле ажилы улам экижиде-
рин хуралдыг киржикчилерин са-
лыгылдардан, магазин эргелекчи
эш Чигиттен негелөөн.

И. ДАРЫЙГЫ.

Мөнгүн-Тайга септозунун мага-
зиниң бараан саарылганын
планын күүсиде турар-лаа чамдык
салгылар малчылар өртүгүг
салгыны организацтариче кичөө-
гөй салбайн келген. Чакы, чайгы
үдө малчылар өртүгүг салгыны
дөш организацтар, чутула херек-
лөөн бараанын-биле малчы-
ларын үдүткелешчин чөк ханды-
ры септо баштаар черинде не-
геттиниң турар.

С. САМБУУ.

Танды районун «Совет Россия»
көдө ажил-агый артелине мага-
зин эргелекчили эш Ларкина ко-
лхозтун мал фермаларында үнүгү-
күтүг салгыны организацтавайн
турар. Ол ишкы эш Ларкина са-
дып алыгыларга эелес өвс чо-
руктарын сөмүгү

